

DE SEPTIMO PRÆCEPTO.

CAPUT VIII.

Non furtum facies.

1. *Quanta sit hujus Præcepti commendatio, & cum duobus præcedentibus connexio.*

Veterem hunc Ecclesiæ morem fuisse ut hujus Præcepti vis & ratio inculcetur auditoribus, indicat illa apud Apostolum objurgatio eorum, qui cæteros ab iis vitiis maximè detererent, quibus ipsi cumulati reperiuntur. *a Qui ergo, inquit, alienum doces, te ipsum non doces? qui prædicas non furandum, furaris?* Quo doctrinæ bono non solum frequens illorum temporum peccatum (1) corrigebant, sed etiam turbas ac lites sedabant, aliasque malorum causas, quæ furto commoveri solent. In iis & delictis, & delictorum incommodis atque calamitatibus cum nostra etiam hæc ætas miserè versetur, ad exemplum sanctorum Patrum, & Christianæ disciplinæ Magistrorum, Parochi hunc urgebunt locum, & assidue ac diligenter hujus præcepti vim ac sententiam explicabunt. Ac primum officium & diligentiam suam conferent ad declarandum Dei infinitum amorem erga genus humanum, qui non modò illis duobus interdictis, *Non occides, Non machaberis*, quasi prædidiis, & vitam corpusque nostrum, & famam existimationemque (2) tueatur; sed etiam hoc præcepto, *Non furtum facies*, tamquam (3) custodia quadam externas res ac facultates muniat atque defendat.

2. *Que sit huic Præcepto sententia.*

Quam enim hæc verba subjectam habent notionem, ni-

(1) *Corrigebant :: sedabant* vel potius *corrigebat :: sedabat*, scilicet Apostolus, ut habet Pat. Edit.

(2) *Existimationemque tueatur* Edit. Patav. *existimationemque nostram tueatur.*

(3) *Custodia quadam externas res* Edit. Pat. *custodia quadam externarum rerum & facultates muniat* &c.

a Rom. 2. 21.
Utilitas hujus doctrinæ.

D. Th. in 2. q. 100.
art. 6. & in 2. 2. q. 122.
art. 6.

nisi eam quam supra diximus, cum de aliis præceptis loqueremur? vetare videlicet Deum bona hæc nostra, quæ in ejus tutela sint, à quoquam auferri aut violari. Quod divinæ legis beneficium, quo majus est, eò nos in ipsius beneficii auctorem Deum gratiores esse oportet. Et quoniam & habendæ & referendæ gratiæ, nobis optima ratio proposita est, ut non tantum præcepta libenter auribus accipiamus, sed etiam re ipsa probemus, ad hoc colendum præcepti officium fideles excitandi & inflammandi sunt. Est autem hoc præceptum, quemadmodum superiora, divisum in duas partes: quarum altera, quæ furto vetat, aperte est (1) enuntiata; alterius sententia & vis, qua jubemur benigni & liberales esse in proximos, in priore occulta est & involuta. De priore igitur prius dicetur: *Non furtum facies.*

3. *Quid furti vocabulo hic Legislator significatum velit.*

In quo illud animadvertendum est, furti nomine non id modo intelligi cum occultè ab invito domino aliquid auferitur, sed etiam cum aliquid alienum contra voluntatem scientis domini possidetur. Nisi fortè existimandum est, eum qui furtum prohibeat, rapinas factas per vim & injuriam non improbare; cum extet illud Apostoli, *a Rapaces Regnum Dei non possidebunt*: quorum omnem rationem & consuetudinem fugiendam esse, idem scribit b Apostolus.

4. *Cum omnem injustam rei alienæ usurpationem Deus hic prohibere velit, cur potius furti, quam rapinæ meminerit.*

Quamquam verò majus peccatum rapinæ sint, quam furtum, quæ præter rem quam alicui adimunt, præterea vim afferunt, & majorem imponunt ignominiam; mirandum tamen non est, quòd leviori hoc furti nomine notatum sit divinæ legis præceptum, non rapinæ. Id enim summa ratione factum est: quia furtum latius patet & ad plura pertinet, quam rapinæ, quas tantummodò illi facere possunt, qui potentia & viribus præstant. Quamquam nemo non videt, exclusis ejusdem generis levioribus peccatis, graviora etiam facinora prohiberi.

5. *Enumerantur furti latius sumpti species.*

Variis autem nominibus notatur injusta possessio & usus rerum alienarum, ex varietate eorum, quæ invitis & insciis dominis auferuntur. Nam si privatum quid pri-

Y 3

va-

(1) *Enuntiata* ita omnes Edit. præter Rom. quæ perperam habet *enunciata*.

Hoc præceptum, ut alia in duas partes dividitur.

D. Aug. q. 71. in Exodo, & 32. q. 4. caput Meretrices.

a 1. Cor. 6. 10.
1. Cor. 5. 10.

b Rapina furto est deterior.

Vide D. Th. in 2. 2. q. 66. art. 4. & 9. Furtum latius patet quam Rapina Vide ff. 1. & in tit. de Furtis lib. de Obligationibus, quæ ex delict. nasc. Qui leviora prohibet, proculdubio graviora non admittit.

vato adimitur, furtum dicitur: si surripitur publico, peculatus appellatur: (1) plagium vocant, si homo liber, vel servus alienus in servitute abducitur: si verò sacra res eripitur, nominatur sacrilegium; quod facinus maximè nefarium ac scelestum adeo in mores inductum est, ut bona quæ necessariò & sacrorum cultui & Ecclesiæ ministris, & pauperum usui piè ac sapienter fuerant attributa, in privatas cupiditates perniciosasque libidines convertantur.

6. *Non illi dumtaxat hoc præceptum transgrediuntur, qui re ipsa aliena possident, sed etiam animo.*

Sed præter ipsum furtum, id est, externam actionem, furandi etiam animus & voluntas Dei lege prohibetur. Est enim spiritualis lex, quæ animum, fontem cogitationum & consiliorum inspicit. *a De corde enim, inquit Dominus apud Sanctum Matthæum, exeunt cogitationes male; homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia.*

7. *Unde potissimum furti gravitatem metiri possimus.*

Sed quàm grave scelus furtum sit, ipsa naturæ vis & ratio satis ostendit. Est enim iustitiæ contrarium, quæ suum cuique tribuit. Nam bonorum distributiones & assignationes jam inde ab initio iure gentium constitutas, divinis etiam & humanis legibus confirmatas, ratas esse oportet, ut unusquisque, nisi humanam societatem tollere velimus, ea teneat, quæ ei iure obtigerunt. Nam, ut Apostolus ait: *b Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei possidebunt.* Etsi huius sceleris importunitatem & immanitatem permulta declarant, quæ furtum consequuntur. Fiunt enim iudicia temerè & inconsultò, multa de multis erumpunt odia; (1) suscipiuntur inimicitia, existunt interdum acerbissimæ innocentium hominum damnationes.

8. *Quomodo sint ablata necessario restituenda.*

Quid dicemus de ea necessitate, quæ divinitus imposita est omnibus satisfaciendi ei, cui aliquid ademptum sit? *Non enim, inquit Augustinus, remittitur peccatum nisi restituatur ablatum.* Quæ restitutio, cum quis assueverit ex alienis locupletari, quantam habeat difficultatem; præter id quod unusquisque & ex aliorum consue-

(1) *Plagium* non *plagiatum*; ut in Edition. Rom. Venet. antiq. Lugd. & Lovan.

(2) *Suscipiuntur*, Edin. Patav. *suscitantur*.

Furandi voluntas etiam prohibetur. Lex, quæ Christianis est proposita, etiam cogitationum rationem habet.
a *Match. 5. 19.*

Bonorum distributio iure gentium introducta est, dist. 1. caput Jus Gentium.

b *1. Cor. 6. 10.*

Mala, quæ furtum consequuntur.

Aug. ep. 54. ad Maced. & habetur, 14. q. 6. caput 1. & in 6. de Usurp. caput Cum & eo & de Reg. Jar. caput Peccatum.

tudine, & de suo sensu judicare potest, ex testimonio Habacuc Prophetæ licet intelligere. Ait enim: *a Væ ei, qui multiplicat non sua! usquequò & aggravat contra se densum lutum?* Lutum appellat densum rerum alienarum possessionem, unde emergerè & expedire se homines difficilè possint. Furtorum autem tam multa sunt genera, ut dinumerare sit difficillimum. Quare de his duobus, furto & rapinis, dixisse satis erit: ad quæ, tamquam ad caput, reliqua quæ dicemus, referuntur. Ad ea igitur detestandum, & ad fidem Populum à scelesto facinore deterrendum, conferent omnem curam ac diligentiam Parochi. Verum huius generis partes persequamur.

9. *Quæ sint præcipua furtorum genera, quique furibus sint annumerandi.*

Sunt igitur fures etiam, qui furto sublatas res emunt, vel aliquo modo inventas, occupatas, aut ademptas retinent. Ait enim Sanctus Augustinus; *Si invenisti, & non reddidisti, rapuisti.* Quòd si rerum Dominus nulla ratione inveniri potest, illa sunt bona in usus pauperum conferenda: quæ ut restituat, qui adduci non potest, ea re facilè probat se undique ablaturum omnia, si possit.

Eodem se alligant scelere, qui in emendis vendendisque rebus fraudes adhibent, & vanitatem orationis: horum fraudes vindicabit Dominus. Graviorès & iniquiores in hoc furtorum genere sunt hi, qui fallaces & corruptas merces vendunt pro veris & integris, quive pondere, mensura, numero ac regula decipiunt emptores. Est enim in Deuteronomio: *b Non habebis in sacco diversa pondera; & in Levitico; c Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura; statera justa, & æqua sint pondera; justus modius, æquusque sextarius; est & alio loco: d Abominatio est apud Dominum pondus & pondus; statera dolosa non est bona.*

Furtum etiam apertum est operationem & artificum, qui totam & integram mercedem exigunt ab iis, quibus ipsi justam & debitam operam non dederunt. Nec verò distinguuntur à furibus servi dominorum, rerumque custodes infidi; quin etiam eò sunt detestabiliores, quàm reliqui fures, qui clavibus excluduntur, quòd furaci servo nihil domi obsignatum aut oclusum esse potest.

Furtum præterea facere videntur, quæ fictis similitisque verbis, quive fallaci mendacitate pecuniam extorquent: quorum eò gravius est peccatum, quòd furtum mendacio cumulant. Illi quoque in furum numero reponendi sunt, qui cum ad privatum aliquod vel publi-

que inveniunt in p. 11
analogiam non

Res furto sublatas emere non licet.

Nec inventas retinere. D. Aug. liber 10. Hom. 9. & de Verbis Apostolus, serm. 19. Inventis merito pauperibus danda, caput Cum tu, de Usuri.

Mercatores qui fraude & dolo utuntur, sicut fures.

b Deuteronomio 25.

c Lev. 19. 35.

d Prov. 10. 13.

Prov. 11. 21. & 20.

10. Operarii, qui non operentur quantum debent, sicut fures & servi infidi.

Fures etiam sunt ficti mendaci.

cum officium conducti sunt, nullam vel parvam operam navantes, munus negligunt, mercede tantum ac pretio fruuntur. Reliquam furorum multitudinem à solerti avaritia, quæ omnes pecuniæ vias novit, excogitatum persequi longum est, & ut diximus, difficillimum.

10. *Quæ sint rapinarum genera, quique raptores dicendi.*

Itaque de rapinis, quod est alterum horum scelerum caput, dicendum videtur, si prius monerit Parochus christianum populum, ut meminerint illius Apostoli sententiæ: *a Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli: nec ullo loco sibi patiat ex-cidere præceptum hoc: b Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis: & illud cogitet perpetuo: c Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.*

Rapinæ igitur patent latius: nam qui debitam operarii mercedem non persolvunt, sunt rapaces. Quos Sanctus Jacobus ad poenitentiam invitat his verbis: *d Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis: cujus poenitentia causam subjungit: e Ecce enim merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat; & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.* Quod genus rapinarum in *f* Levitico, in *g* Deuteronomio, apud *h* Malachiam, & apud *i* Tobiam vehementer improbatur. In hoc crimine rapacitatis includuntur, qui, quæ Ecclesiæ Præsidiibus & Magistratibus debentur, vectigalia, tributa, decimas, & reliqua hujus generis non dissolvunt, vel intervertunt, & ad se transferunt.

11. *Fœnerarii est rapinam committere, & quàm grave scelus illud sit.*

Huc etiam referuntur fœneratores in rapinis acerrimi & acerbissimi, qui miseram plebem compilant ac trucidant usuris. Est autem usura, quidquid præter sortem & caput illud, quod datum est, accipitur, sive pecunia sit, sive quidvis aliud, quod emi, aut æstimari possit pecunia. Sic enim apud Ezechielem scriptum est: *k Usuram & superabundantiam non acceperit: & Dominus apud Lucam: l Mutuum date, nihil inde sperantes.* Gravissimum semper fuit hoc facinus, etiam apud gentes & maximè odiosum. Hinc illud: *Quid fœnerari? quid hominem, inquit, occidere?* Nam qui fœnerantur, bis idem vendunt, aut id vendunt, quod non est.

Et qui muneri suo non satisfaciunt,

a 1. Tim. 6. 9.

b Matth. 7. 12.

c Tobia 4. 16.
Lucæ 6. 31.

De Rapinarum & Rap-
torum generibus.
Primum genus.
a Iaco 5. 1.
e Iob. 4.

f Lev. 19. 13.

g Deuteronom. 24.

14.

h Malach. 3. 5.

i Tobia 4. 15.

Quid usura?

Vide caput Plerique,
& caput Usura 14. q. 3.
& totum q. & seq.

k Ezechielis 18. 17.

l Exol. 22. 25.

Deuteronom. 23.

15.

m Psalm. 14. 15.

n Prov. 22. 16.

o Jeremias 19. 10.

p Lucæ 6. 34.

q Canonis Censoris sen-

tentia, quibus refert

M. T. in 2. Offic. extre-

mo. Vide item D. Amb.

lib. de Tob. caput 14.

12. *Judices venales, & creditorum fraudatores rapinas committunt.*

Item rapinas faciunt nummarii Judices, qui venalia habent judicia, & pretio muneribusque deliniti, optimas tenuiorum & egentium causas evertunt. Fraudatores creditorum & inficiatores, quippe sumpto temporis spatio ad solvendum, sua vel aliena fide merces emunt, neque fidem liberant, damnabuntur eodem crimine rapinarum. Quorum etiam delictum gravius est, quod mercatores, illorum destitutionis ac fraudationis occasione, magno detrimento civitatis carius vendunt omnia; in quos illa a Davidis sententia videtur convenire: *Mutabitur peccator, & non solvet.*

13. *Locupletes, qui ablatis pignoribus pauperes compriment, inter raptores numerantur.*

Quid de locupletibus dicemus iis, qui ab illis qui solvendo non sunt, quod commodarunt, exigunt acerbius, & pignora etiam ea auferunt contra Dei interdictum quæ ad eorum corpus tuendum sunt necessaria? Deus enim inquit, *b Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum ante solis occasum reddes ei, ipsum enim est solum, quo operitur indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.* Horum exactionis acerbicatem, jure rapacitatem atque adeo rapinas appellabimus.

14. *Framenta necessitatis tempore comprimentes, sunt raptores.*

Ex numero eorum qui raptores dicuntur à Sanctis Patribus, sunt, qui in frugum inopia comprimunt frumentum, faciuntque ut sua culpa carior ac durior sit annona: quod etiam valet in rebus omnibus ad victum & ad vitam necessariis. Ad quos illa Salomonis pertinet execratio: *c Qui abscondit frumenta, maledicetur in populo.* Quos suorum scelerum admonitos Parochi liberius accusabunt, ac propositas illis peccatis penas explicabunt uberius. Hæc de vetitis; nunc ad jussa veniamus, in quibus satisfactio vel restitutio primum locum habet. Peccatum enim non remittitur, nisi restituatur ablatum.

15. *Quosnam ad restitutionem obligari, judicandum sit.*

Sed quoniam non is solum qui furtum fecit, ei cui furatus est, id debet restituere, sed omnes præterea, qui furti participes fuerunt, hac lege restitutionis tenentur; aperiendum est, qui sint illi, qui hanc satisfaciendi vel restituendi necessitatem effugere non possint.

Sunt autem plura hominum genera: ac primum est eorum qui furari imperant; qui non modò sunt ipsi fura-

a Psalm. 36. 21.

b Exodi 22. 16.

Deuteronom. 24.

13.

De pignoribus multa habes in Decreto titulum de Pignoribus, & aliis Canonibus, Amb. lib. de Offic. caput 6.

c Prov. 11. 26.

Quæ jubeat hoc præceptum de Restitutione & qui ad illam teneantur.

Aug. ep. 54, ad Maced.

De Restitutione vide D. Thom. in 2. 2. q. 62, per tot.

Insuperantes,

torum socii & auctores, sed etiam in illo furum genere deterrimi.

Quadrupes,

Alterum genus par voluntate primis, potestate dispar, in eodem tamen furum gradu ponendum, eorum est, qui cum jubere non possint, suasores sunt atque impulsores furtorum.

Consentientes,

Tertium genus est eorum, qui cum furibus consentiunt.

Participantes,

Quartum genus est eorum, qui participes furtorum, inde lucrum ipsi etiam faciunt; si lucrum dicendum est, quod, nisi resipuerint, eos addicit æternis cruciatibus; de quibus sic loquitur David: *Si videbas furem, currebas cum eo.*

Psalm. 49.

Non obstantes,

Quintum genus est furtum, qui cum furta possint prohibere, tantum abest ut illis occurrant & obsistant, ut eorum licentiam permittant atque concedant.

Non manifestantes,

Sextum genus est eorum, qui cum & furtum factum, & ubi factum sit certo sciant, non indicant rem, sed eam se scire dissimulant.

Receptantes, & alii.

Postremum genus est, quod omnes complectitur, furtorum adjutores, custodes, patronos, qui que illis receptaculum præbent ac domicilium; qui omnes & satisfacere debent iis, quibus aliquid detractum est, & ad illud necessarium officium vehementer cohortandi sunt.

Laudantes, & probantes,

Nec hujus quidem sceleris omnino sunt expertes approbatores furtorum & laudatores. Nec verò etiam ab eadem culpa sunt alieni filii familias & uxores, qui pecunias à patribus & viris surripiunt.

16. *Quid de eleemosynis, quæ involutè hic etiam præscribuntur sentiendum.*

Jam verò huic præcepto illa subjecta sententia est, ut pauperum & inopum misereamur, eorumque difficultates & angustias nostris facultatibus & officiis sublevemus. Quod argumentum, quia sæpius & copiosius tractandum est, petent ea Parochi ex virorum sanctissimorum a Cypriani, b Joannis Chrysostomi, c Gregorii Nazianzeni, & aliorum libris, qui de eleemosyna præclare scripserunt, quibus huic muneri satisfaciunt. Sunt enim inflammandi fideles ad studium & alacritatem optulandi iis, quibus aliena misericordia vivendum est. Sunt verò etiam docendi, quantam habeat necessitatem eleemosyna, ut videlicet re & opera nostra in egentes simus liberales verissimo illo argumento, d quòd summo judicii die detestatur sit eos Deus, & sempiternis ignibus additurus, qui eleemosynæ officia prætermiserint ac neglexerint: illos autem collaudatos in patriam cœlestem

De operibus misericordie per eleemosynas in pauperes.

a Cypr. in lib. de opere & eleemos.

b Chrys. Hom. 32. ad popul. Antiochen.

c Greg. Naz. in oratione 16. de pauperum amoi.

d Matth. 25. 43. 45. 46.

tem introducturus, qui benignè fecerint indigentibus. Est utraque Christi Domini ore pronuntiata sententia; a *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum, & discedite à me maledicti in ignem æternum.*

17. *Quibus modis Populi ad eleemosynam excitandi.*

Utentur præterea Sacerdotes accommodatis illis ad persuadendum locis: b *Date, & dabitur vobis: proferent Dei promissum, quo nihil uberius, nihil magnificentius ne cogitari quidem potest: c Nemo est, qui reliquerit domum &c. qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc, & in futuro sæculo vitam æternam: adjiciunt illud, quod à Christo Domino dictum est; d Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Hujus verò necessarii muneris partes exponent, ut qui largiri non possunt egentibus, quo vitam sustentent, saltem commodent pauperi juxta Christi Domini præscriptum: e *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Atque hujus rei felicitatem beatus David expressit: f *Jucundus homo, qui miseretur & commodat.*

18. *Ad largiendas eleemosynas, otique vitandi causa, laborandum est.*

Est autem Christianæ pietatis, nisi sit aliunde facultas benè merendi de iis, quibus ad victum aliena misericordia opus est, vitandi etiam otii causa, labore, opera, ac manibus ea querere, quibus inopum indigentiam levare possint Ad id omnes suo exemplo hortatur in Epistola ad Thessalonicenses Apostolus illis verbis: g *Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos.* Item ad eosdem, *Operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcipimus vobis: Et ad Ephesios: h Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.*

19. *Parce vivendum est ad aliorum sublevandam inopiam.*

Est enim fragilitati consulendum, parcendumque bonis, ne cæteris graves aut molesti simus. Quæ temperantia sanè quàm elucet in omnibus Apostolis, sed maxima eminet in Divo Paulo, cujus illud est ad Thessalonicenses: i *Memores enim estis, fratres, laboris nostri & defatigationis; nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, predicavimus in vobis Evangelium Dei: atque idem alio loco Apostolus: k In labore & in defatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus.*

a Matthæi 14.

b Lucæ 6. 38.

c Marcæ 10. 29.

d Lucæ 16. 9.

Varie sunt rationes eleemosynæ exercendæ,

e Lucæ 6. 35.

f Psalmo 111. 5.

Pium est laborare, ut habeas unde tribuas necessitatem patienti.

g 2. Thes. 3. 7. & 1. Thes. 4. 11.

h Ephes 4. 28.

Nimis sumpta aliis non oportet esse graves.

i 1. Thessalonicens.

2. 9.

k 1. Cor. 4. 13.

l 2. Thessalonicens.

3. 8.

20. Quibus rationibus populus christianus in detestationem furiorum, & studium benignitatis adducendus sit.

Sed ut ab universo hoc genere nefariorum facinorum abhorreat fidelis populus, Parochis à Prophetis petere, & à reliquis divinis libris sumere par erit detestationem furiorum & rapinarum, & horribiles minas à Deo propositas eis, qui illa scelera committunt. Clamat Amos Propheta: *a Audite hoc, qui conteritis pauperem & despicere facitis genus terræ, dicentes, quando transibit mensis, & venundabimus merces, & Sabbathum, & aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas?* Sunt in eadem sententia multa apud *b* Jeremiam, in *c* Proverbiis, & apud *d* Ecclesiasticum.

Nec verò dubitandum est, quia hæc malorum semina quibus malis opprimitur hæc ætas, magna ex parte in his inclusa sint causis. Verùm, ut assuescant Christiani homines prosequi omni liberalitatis ac benignitatis officio egentes & mendicos, quod ad alteram hujus præcepti partem pertinet, proferent Parochi maxima præmia, quæ beneficii & largis, & in hac & in altera vita daturum se Deus pollicetur.

21. Quid de illis sentiendum sit, qui vano prætextu sua furta & sacrilegia excusent.

Sed quia non desunt, qui etiam se in furtis excusent, admonendi sunt, fore, ut nullam eorum peccati excusationem accipiat Deus; imò verò futurum, ut illa purgatione non modò non levetur peccatum, sed mirum in modum augeatur. Ecce nobilium hominum non ferendæ deliciae, qui culpam extenuare sibi videntur, si se affirmarint, non cupiditate aut avaritia ad detrahendum alteri sua descendere, sed tuendæ causa amplitudinis familiæ & majorum suorum, quorum existimatio ac dignitas ruet, nisi rerum alienarum accessione fulciretur. Quibus perniciosus error eripiendus est; simulque demonstrandum, unam esse rationem conservandi & amplificandi copias & opes, majorumque gloriam, si Dei voluntati paruerint, si ejus præcepta servarint: quibus contemptis, fundatæ & optimè constitutæ opes everuntur; Reges ex regio solio & summo gradu honoris præcipientes exturbantur, in quorum locum infimi interdum homines, & qui summo in odio illis fuerunt, divinitus vocantur. Incredibile est quantoperè his succenseat Deus, cujus rei testis est Isaias, apud quem sunt illa Dei verba: *e Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Propter hoc ait*

a Amos 8. 4. 5.

b Hier. 5. 21. & 22.

Isai. 3. 12.

c Prov. 21. 6. & 22.

16.

d Eccl. 10. 5. 10. 31. & 35. 17. 18.

Primum genus est Nobilium quorundam sua furta inani excusatione sui splendoris tegentium.

Trid. Syn. sess. 22. Decreto de Reformatione, caput 11. Mandatorum divinatorum observatione opes conservantur & augentur neglectu habitæ etiam evertuntur.

e Isai. 1. 23. 24. 25.

ait Dominus Deus exercituum, fortis Israël: Heu! conso-labor super hostibus meis, vindicabor de inimicis meis, & convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam.

22. Quomodo iis respondendum, qui commoditate se ad aliena rapienda adigi, affirmant.

Non desunt, qui non jam illam afferant causam splendoris & gloriæ, sed victus & vitæ commodiorem facultatem & elegantiam. Qui refellendi sunt, docendique quàm impia sit eorum & actio & oratio, qui ullam commoditatem anteferant Dei voluntati & gloriæ; quàm, negligendo ejus præcepta, offendimus mirandum in modum. Etsi quæ potest esse in furto commoditas, quod summa incommoda consequantur? *a Super furem enim*, inquit Ecclesiasticus, *est confusio & penitentia.* Sed fac esse, ut cum illis non agatur incommodè: dedecorat fur Divinum Nomen: repugnat ejus sanctissimæ voluntati: salutaria ipsius præcepta contemnit: quo ex fonte omnis error, omnis improbitas, omnis fluit impietas.

23. Quid dicendum sit eis, qui locupletibus spoliandis, vel consuetudine sua furta obtegunt.

Quid quod audire licet interdum fures, qui nihil eo peccare contendunt, quod detrahant aliquid locupletibus & copiosis hominibus, qui ea detractioe nihil damni faciant, ne sentiant quidem? Misera sanè & pestifera defensio. Putat alius satisfactionem suam accipi debere, quod eam furandi consuetudinem cepit, ut non facile possit ab illa mente & actione desistere. Qui nisi audierit Apostolum dicentem: *b Qui furabatur, jam non furetur*, velit nolit, etiam consuetudinem capiet æternorum suppliciorum.

24. Quid rursus illis dicendum sit, qui vel occasione vel ulciscendi ad furandum induci causantur.

Nonnulli sunt, qui excusant se, occasione data, alteri aliquid ademisse. Est enim illud tritum sermone proverbium: Fures, qui non sint, fieri occasione. Qui hac ratione sunt de nefaria sententia deducendi, resistendum esse pravis cupiditatibus. Nam si continuo est re perficiendum id, quod libido persuaserit; quis modus, quis finis erit scelorum ac flagitiorum? Turpissima igitur est illa confessio, vel summæ potiùs intemperantiæ & injustitiæ defensio. Nam qui dicit, se non ideo peccare, quia nullam habet peccandi occasionem; idem propemodum fatetur, se semper oblata occasione, peccaturum. Sunt qui furari se dicant ulciscendi causa, quod ab aliis eadem injuria sint affecti. Quibus ita respondendum est: primum,

a Eccl. 5. 17.

b Ephes. 4. 22.

mum, nemini licere injurias persequi; deinde, non posse quemquam rei suæ judicem esse; tum multò minùs concedi, ut poenas ab illis (1) repetat eorum, quæ illi in eum peccaverunt.

25. *Quid illis dicendum, qui ut ære alieno liberentur, furantur.*

Postremò, quidam satis furtum illa ratione defensum tectumque arbitrantur, quòd cum sint ære alieno oppressi, aliter eo liberari non possint, nisi illud furto dissolvant. Quibuscum ita agendum est: nullum esse gravius æs alienum, & quo magis prematur humanum genus, quàm debitum illud, cujus in divina precatione quotidie meminimus, a *Dimitte nobis debita nostra*. Quare illud insanissimi hominis esse, plus velle Deo debere, id est, plus peccare, ut quod debet hominibus, dissolvat; multòque præstare conjici in carcerem, quàm mandari suppliciiis inferorum sempiternis; longè etiam esse gravius Dei, quàm hominum judicio condemnari: porò autem supplices ipsos ad Dei opem ac pietatem confugere debere, à quo quid opus sit, possint impetrare. Sunt alia excusationum genera, quibus Parochi prudentes, ac sui officii diligentissimi facilè poterunt occurrere; ut aliquando habeant *b* populum *sectatorem bonorum operum*.

a Matth. 6. 12.

b Tit. 1. 13.

(1) *Repetat* Sic legendum esse, ut habent Edit. Par. & Ven antiquiores, non *repetant*, ut Rom. Lugd. & Lov. demonstrat ipse contextus.

DE

DE OCTAVO PRÆCEPTO.

CAPUT IX.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. *Quam utilitatem hoc præceptum comprehendat.*

Quantam non modò utilitatem, sed etiam necessitatem habeat assidua hujus & præcepti explicatio, & officii admonitio, nos Divi Jacobi monet auctoritas illis verbis: *a Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*. Et idem: *b Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat: Ecce quantus ignis quàm magnam sylvam incendit!* & quæ sequuntur in eandem sententiam. Quibus duo monemur: primum latissimè patere hoc linguæ vitium, quod etiam illa Prophetæ sententia confirmatur, *c Omnis homo mendax*; ut propemodum sit unum hoc peccatum, quod ad omnes homines pertinere videatur. Alterum, inde proficisci mala innumera, cum sæpè maledici hominis culpa facultates, fama, vita, animæ salus amittatur, vel ejus, qui læditur, quòd contumelias patienter ferre non possit, sed eas impotenti animo persequatur; vel ejus, qui lædit, quòd pravo pudore & falsa cujusdam existimationis opinione deterritus, adduci non posset, ut illi, qui offensus sit, satisfaciat. Quare hoc loco monendi fideles erunt, ut quantas possunt, maximas Deo gratias agant de hoc salutari Præcepto non dicendi falsi testimonii; quo non solum ipsi aliis injuriam facere vetamur, sed etiam hac obedientia ab aliorum injuria prohibemur.

2. *Quæ sit huic præcepto subjecta sententia.*

Verùm (1) hoc præcepto eadem ratione & via progressiendum est, qua in cæteris progressi sumus, ut videlicet animadvertantur in eo duo leges: altera prohibens, ne falsum dicatur testimonium; jubens altera, ut simula-

a Jacob. 3. 10.
b ibidem 5.

Linguæ vitium quàm late pateat, & pernitiosum sit.

c Psalm. 115. 11.
Rom. 9. 4.
Prov. 18. 21.
Ecl. 10. 16. & 20. 8.
41. 22. & 28. 27.

Dux leges uno hoc præcepto, ut in aliis comprehenduntur,

(1) *Hoc præcepto* vel potius *in hoc præcepto*, ut Edit. Patay.